

Svar på interpellation angående tiggeri

Anders Thorén (TuP) har i en interpellation ställt två frågor:

1. Kan kommunen göra något för att hindra tiggeriet och vad gör man i så fall?
2. Är det möjligt att inom ramen för lokala stadgar förbjuda personer att sitta på en viss plats eftersom det hindrar gångtrafik?

Det korta svaret på båda frågorna är ”nej”, men de förtjänar ett något utförligare svar än så.

Lokala ordningsföreskrifter får endast utfärdas i den mån de behövs för att upprätthålla ordningen och säkerheten på en allmän plats. De får inte innebära långtgående inskränkningar i den enskildes frihet. Det finns ett färskt exempel på en kommun som beslutat att förbjuda tiggeri på kommunens offentliga platser och områden: Sala kommun. Sala kommuns beslut upphävdes av länsstyrelsen i Västmanlands län, eftersom det bedömdes vara oförenligt med ordningslagen. Länsstyrelsen ansåg att förbudet inte var nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet på offentliga platser och att det innebar en alltför långtgående inskränkning i den enskildes frihet. Man pekade också på att begreppet tiggeri är förenat med gränsdragningsproblem¹.

År 2010 blev det uppmärksammat att polismyndigheten i Stockholms län vid flera tillfällen avvisat utländska medborgare från Sverige, under återopande att dessa ägnat sig åt ”tiggeri/dagdriveri”. Dessa avvísningar bedömdes av Justitieombudsmannen vara felaktiga. JO kallade åtgärderna ”långtgående rättskränkningar av enskilda”². Vad jag känner till finns det inte något tidigare fall som rör Thoréns andra fråga, om det är möjligt att förbjuda människor att sitta på en viss plats med hänvisning till gångtrafik. Man kan dock anta att även en sådan bestämmelse skulle bedömas som oproportionell och innebära en allt för långtgående inskränkning i den enskildes frihet.

I sin interpellation konstaterar Anders Thorén helt riktigt att tiggeri inte är kriminaliserat i Sverige. Han anser dock att tiggande människor medför ”andra problem som t ex nedskräpning, otrygghet och obehag.” Han misstänker också att de personer han sett tigga i Tullinge genom påtryckningar från kriminella personer tvingas tigga. Misstanken baserar han enligt interpellationen på att ”dessa tiggare, enligt uppgift, har haft två stycken fordon som stått parkerade på infartsparkeringen”. Enligt 4 kap. 1 a § Brottsbalken är det olagligt att tvinga någon till tiggeri. Brottet rubriceras människohandel och kan ge upp till tio års fängelse. Misstänker man att man bevittnat ett sådant brott bör man anmäla det till polisen.

¹ <http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/SiteCollectionDocuments/Sv/nyheter/2011/Beslut-forbud-tiggeri.pdf>

² <http://www.jo.se/Global/%C3%84mbetsber%C3%A4ttelser/2011-12.pdf>

Att ökningen av antalet tiggande människor i Sverige skulle bero på en ökning av antalet fall av människohandel är ett vanligt antagande, som det dock är svårt att finna belägg för. Den färskaste statistiken från rikspolisstyrelsen kommer från 2011. Då upprättades 63 anmälningar som rörde människohandel för andra skäl än sexuella. Det handlade om situationer där personer misstänktes ha förts till Sverige för att utnyttjas antingen i tiggeri, för tvångsarbete eller för att medverka i brottslig verksamhet. En person dömdes för sådan människohandel³.

Thorén gör i sin fråga inte någon tydlig åtskillnad mellan *kriminellt* och *organiserat* tiggande. Det är viktigt att skilja dessa saker åt. Att tiggandet är organiserat innebär inte att det är kriminellt. Polisen, hjälporganisationer och människorättsarbetare pekar på att det är vanligt att en grupp ur en familj eller släkt, ofta från Östeuropa, gemensamt tar sig till Sverige och försöker klara tillvaron här tillsammans. Göteborgs stad lät 2010 göra en utredning angående stadens fattiga EU/EES-medborgare, som bekräftar den bilden⁴.

Thomas Hammarberg som var Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter mellan 2006 och 2012, menar att ökningen av tiggare i Sverige just nu beror på den ekonomiska krisen i Europa. Han menar att de flesta som kommer hit och försörjer sig genom att tigga är romer, som på grund av den ekonomiska krisen i kombination med systematisk diskriminering är utestängda från arbetsmarknaden i sina hemländer. Det förefaller inte osannolikt, med tanke på att 90 procent av romerna i Europa lever under fattigdomsgränsen, enligt en rapport från EU:s byrå för grundläggande rättigheter (2012)⁵. Även den ovan nämnda rapporten från Göteborgs stad konstaterar att de som försörjer sig som tiggare i Göteborg i stor utsträckning är romer.

Enligt EG-rätten har alla EU-medborgare uppehållsrätt, det vill säga rätt att vistas i ett annat EU-land i tre månader. För att ha uppehållsrätt under en längre tid krävs att man kan försörja sig själv. Personer som har rätt att uppehålla sig i Sverige har också rätt att ansöka om bistånd från socialtjänsten och då behandlas på samma sätt som en svensk medborgare. Enligt praxis beviljar dock socialtjänsten endast bistånd för akuta nödsituationer under de tre första månaderna då en EU-medborgare vistas i Sverige. Det rör sig oftast om bistånd till respengar till hemlandet. Den som vistats i Sverige längre än tre månader och behöver ekonomiskt bistånd för att försörja sig kan ansöka om detta, men om socialsekreteraren bedömer att personen inte har möjligheter att få ett arbete, har hon eller han inte rätt till bistånd⁶.

³ http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Rapporter-utredningar/01%20Polisen%20nationellt/M%C3%A4nniskohandel/Manniskohandel_Lagesrapport_13.pdf

⁴ [http://www.socialresursextranat.goteborg.se/prod/SocialResurs/dalisextra.nsf/0/b7f2f947b62eefd9c1257825004a41c3/\\$FILE/Slutrapport%20fattiga%20europeer.pdf](http://www.socialresursextranat.goteborg.se/prod/SocialResurs/dalisextra.nsf/0/b7f2f947b62eefd9c1257825004a41c3/$FILE/Slutrapport%20fattiga%20europeer.pdf)

⁵ http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/2099-FRA-2012-Roma-at-a-glance_EN.pdf

⁶ http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8774/2008-126-3_20081263.pdf

Varje kommun har ansvar för att erbjuda stöd och hjälp till människor som bor eller vistas i kommunen, och Botkyrka kommun uppfyller de skyldigheterna. Socialtjänsten har talat med dem som tigger i Botkyrka, men de har mycket bestämt gjort klart att de inte vill ha någon kontakt med kommunen.

Om det skulle röra sig om personer som är utsatta för människohandel, så är Sverige enligt Europarådets konvention om bekämpandet av människohandel från 2005 skyldigt att hjälpa brottsoffren bland annat genom att garantera bostad och uppehälle, akutsjukvård, utbildning för barn och rättsligt biträde.

Jag är enig med Anders Thorén om att det inte är värdigt att människor ska tvingas tigger för sin försörjning. Men misär bekämpas inte med polis eller ordningsvakter. Man löser inte problemet genom att kriminalisera tiggandet eller genom att tvinga utsatta människor att flytta på sig. Tiggeri är inte ett ordningsproblem, det är ett socialt problem. Tiggeriet synliggör, på ett sätt som vi inte är vana vid, de klyftor och den fattigdom som har blivit verklighet för allt fler i dagens Europa.

Lösningen måste vara ett politiskt arbete på alla nivåer, från den lokala till den europeiska och globala, en politik för att minska klassklyftorna, utrota rasism och diskriminering – inte minst den som riktas mot romer – bekämpa arbetslösheten och bygga ut den generella välfärden och de sociala trygghetssystemen.

Mats Einarsson (V)
Socialnämndens ordförande